

Алекс Болдин

Петък – пазарен ден

Зад немитите стъкла на прозореца на малката стаичка бавно просветна светлината на мъгливото ноемврийско утро. Някъде, от един далечен курник, изкукурига дрезгаво ранобуден петел. Проточената свирка на видинския влак почти разбуди дрипавия спящ човек. Той изсумтя блажено, обърна се на другата страна и тъкмо щеше да вземе по-горна носова октава, когато кресливия глас от високоговорителя, единственото комуникационно средство в това мизерно жилище, го разбуди окончателно.

– Днес е 26 ноември, петък. Слънцето изгрява в шест часа и четиридесет и девет минути. Продължителността на деня е дванайсет часа и седемнайсет минути. Дневните температури ще бъдат...

– У-у-у а-а-а! – широко се прозина Капитана. Почти събуден, той отвори най-напред едното си око, погледна застиналите на едно място стрелки на оплютия от мухи часовник, хлъцна анемично и тъкмо когато смяташе да продължи блажената дрямка, си спомни гласа от високоговорителя.

Днес е какво? О-о-о петък! За него това бе много важен ден от седмицата. Петък, както е прието по традиция в този беден градец е пазарен ден, макар че тази дума „пазаруване“ за него отдавна бе изгубила действителния си смисъл.

Пазарният ден, за Капитана, беше ден за оживление в собствения му „бизнес“. Как и защо се появи тази чужда дума в речника му, той почти не си спомняше.

Може би от задявката на оня познат инженер, с който се срещаша по татово време в Горна Баня, където и двамата ходеха да си лекуват бъбреците.

Когато се запознаха, в средата на една компания от майтапчии, оня го попита защо носи само зелено облекло. В желанието си да повдигне нивото на собствения си рейтинг, той излъга че е военен, като след втория въпрос уточни, че е капитан от запаса. Никой не му повярва на лъжата, но тя стана повод за да му лепнат прякора „Капитана“. Всички от махалата, в неговия западнал градец, го знаеха като Пешо-Либовчията, но за инженера той си остана „Капитана“. Както се разбра по-късно, Капитана бил пенсионер по болест и си изкарвал прехраната в едно малко, едва кретащо предприятие като нощен пазач. Зелените дрехи, които носеше бяха всъщност работните му дрехи които той никога не сменяваше, просто защото нямаше на разположение други. Много се хвалеше с успехите си сред женския пол, затова при всяка среща с инженера това бе и постоянната им тема на разговор.

Веднъж когато се видяха, Капитана носеше един полиетиленов плик със стари бутилки които смяташе да предаде в изкупвателния пункт на две преки от дома му. Бяха го съкратили от работа и мизерната инвалидна пенсия не му стигаше за нищо. Събирането и предаване на стъкления амбалаж не му носеше кой знае какви доходи, но му създаваше самочувствие и стръв за живот. При срещата с инженера този момент не убягна от погледа на майтапчията и темата за новия „частен бизнес“ на Капитана стана втората популярна тема на техния разговор.

И сега, след крясък на високоговорителя, именно мисълта за тоя негов „бизнес“ внезапно му светна в съзнанието. „Бизнесът“ на Капитана неминуемо се свързваше с човешкото раздвижване около пазарния ден. На старото пазарище, в петък-сутрин, се трупваха много хора.

Някои за да погледат пернатата животинска стока, други за да се опитат да продадат и малкото ненужни неща които имаха, за да закърпят двата края в трудния си живот.

Продавачите прехвърляха ненужни кашони от велпапе към кофите за смет, обелваха и изхвърляха увехнали листа на есенното зеле, чистеха гнилите зеленчуци и плодове от сергиите. Тези дреболии бяха предмет на внимание на друг вид посетители чиито жизнен статус бе определено съмнителен. Тук човек можеше да си купи доста на сметка две-три яйца, както и да свърши един куп други работи, които не можеше да свърши на други места.

Тъкмо за тези неща си помисли Капитана и сънят му окончателно отлетя в миналото, някъде вдън горите тилилейски. Той си засвири фалшиво, под нос, някаква стара позната мелодия, приглади разрошената си сплътена коса, почопли с пръст някакъв наболяващ го зъб в оцърбялата уста и след едно решително почесване тръгна уверено към вратата грабвайки пътьом двата полиетиленови плика.

Навън беше мъгливо и студено. Някой бе запалил събраната на купчини, окапала дървесна шума и давещия дим бавно и мързеливо се стелеше наоколо. Над бедния квартал едва – едва се пукваше мътна зората.

– Дие-е-е! – иззад ъгъла се зададе каруцата на Тошко – Ехото. Той шибаше немилостиво слабата изнемощяла кобила с не изтрезняла пиянска амбиция. Тя преплиташе крака и залиташе отмаляло наляво и надясно в неуспешен опит да избегне жилото на камшика.

– Е-е-хоп! Варда-а-а! – продължи с дрезгав пиянски глас неизтрезнелия каруцар. Той също се бе насочил към пазара, защото и за него имаше някакъв минимален шанс за каруцарска поръчка. Подвикването бе за Капитана пък и за собственото самочувствие на каруцаря.

Каруцата прелетя на сантиметри от човека. Тялото на дребния Тошко, нахлупил до вежди кожения каскет, захапал току що запалена цигара, извършваше странни люлеещи движения. Алкохолното опиянение очевидно не бе в състояние обаче да го събори от седалката, на която седеше с удивителна за състоянието му стабилност.

– Е-е-хоп! Тпр-р-р пру-у! Е-е-хоп!

Старият пазар, откакто го помнеха съгражданите му, беше пазар за продажба на животинска стока. Преди много години имаше тенденция да бъде място за панаир, но след една-две години се видя, че мястото е малко по площ и затова върнаха старото му предназначение. Един амбициозен кмет и един влиятелен директор на строително предприятие го накиприха със закрити павилиони и две три редици зелено боядисани сергии, покрити с навеси. Ако това не бе сторено, той можеше да си остане едно забравено, тревяло прашно място, свърталище на кварталната кучешка глутница. Не мина месец и една нощ половината сергии изчезнаха. Бяха ги откраднали и завозили за някакъв новосъздаващ се селски битак. Така или иначе, малко осиротял, Стария пазар продължи да си съществува, макар и в леко ошипан вид.

Всеки петък сутрин, в северния му край, се разполагаха каси с жива стока, кокошки, патици, зайци, дори и някоя коза или агне. В недалечното минало мераклията можеше да си купи дори кон или крава, но сега за такива нечифтокопитни нямаше достатъчно място. На обикновено пустеещите сергии се разполагаха кори с пресни яйца, купчинки зеле или картофи. Другаде пък някои разстилаха безполезна амбулантна стока, която нормално никой не купуваше, но тук все имаше надежда да срещне своя заблуден купувач.

В кварталната бръснарничка, в западната част на пазара, на тоя ден бръснарят Пеци въртеше луд оборот. Да се чуди човек колко много неподстригани мъже чакаха тоя ден за да се подстрижат. Портативното му касетофонче прегръвяше от свирене на популярна чалга.

Тя събираше цяла тълпа почитатели, държащи в ръка по бутилка бира, току що купена от залепения отзад павилион за скара-бира. Както се казва, от чалга на бира, от бира на бръснар!

Лично място на този пазар заемаше кръчмето на един разтропан мераклия – кръчмар, наречено от него с гръмкото име „Ресторант – при Киро“. Бира, риба на скара, пържени картопки, менте „самоток“ и люта гроздова ракия бе менюто на това кръчме. Посещаемостта му в тоя ден бе забележителна. Не можеше човек да си купи едър, червен и гръмогласен петел, без да го полее както подобава с една бира или юска

червено вино. Сервитьорската площ на това кръчме от година на година непрекъснато се разширяваше. В топлото време, пластмасовите маси биваха изнасяни навън, под голям, зелен и сенчест навес. Тази импровизирана лятна градина се проточваше и стигаше чак до кофите за смет и до обществената тоалетна. Това ни най-малко не притесняваше собственика, Киро. В един паметен ден обаче го притесни служител на ХЕИ. От този момент тоалетната беше все затворена. Ключовете за нея държеше пак тоя Киро. Такъв е живота. И да му се ходи на човек по естествена нужда, след дълъг оглед на чучулата, кудкудякаща кокошка, или ще плаща или ще стиска!

Понеже стана дума за кокошки, ще поясним че Стария пазар беше идеалното място, където човек можеше да се снабди с подходящ жив екземпляр, от каквато си поиска кокоша порода. Търговци идваха чак от шопско с подобрена крякаща стока. За да привлекат вниманието, те хващаха най-добрия екземпляр, с най-зачервения и накривен гребен, връзваха единия му крак с конопена връв и го поставяха отгоре на касата – за образец. Вътре в самата каса се извършваше непрекъснато бутане крякане и кълване. Отгоре обаче, избрания модел наблюдаваше победоносно, взрениите в него действителни или потенциални купувачи. В такъв един екземпляр се бе загледал в този момент и Капитана.

Той му цъкна с език за да прецени слуховите реакции и протегна ръка към него за да види до колко е плашлив.

– Пи-и-и пи пи-и-и!

– По осем лева парчето! Кво, аресва ли ти? – подкачи го едрия шоп.

– Е-е-х, каква чорбица... – промуча Капитана.

– Ама ти, не е ли за да ти носи яйца!...

– Много си скъпчия! – заяви Капитана с глас който сякаш се готвеше да купува.

– Не знаеш ти колко гледане се иска, докато пернатото стане на това дередже!

– Скъ-ъ-по! – отново зацъка Капитана.

– Айде като за теб, по седем!

Капитанът видя, че работата действително опря до пазарлък и започна да отстъпва заднишком. Той естествено не можеше да си позволи чорбица от жива кокошка и затова реши, че не е добре да се задява с кия шоп.

– Че ти прекърша вратлето, бе помияр! – шопът естествено бе отгатнал покупателните способности на Капитана и очевидно не можеше да изтърпи задявката.

Мъглата около Стария пазар бавно започваше да се вдига. Колкото по приближаваше обяд, толкова по нарастваше пазарния шум и хорската глъчка. Всички павилиони бяха вече отворени. Нямаше празна сергия. Около магазинчето за сладкиши, където младата циганка зареждаше пластмасовите купички със сладки, се трупна народ. Цените бяха доста ниски и всякакъв що годе пресен сладкиш се изкупуваше и консумираше на крак. Пред магазинчето за хляб опашката от хора нарасна. Бяха пунали топли банички и повечето от народеца, свикнал на тази утвърдила се с времето българска закуска, бързаше да засити огладнялото си гърло. По-нататък пък, от тясното прозорче на още по-тясно магазинче за безалкохолни напитки, зажаднели посетители на пазара купуваха етина бира.

Бирата се купуваше с амбалаж, изпиваше се и обикновено амбалажа бе забравян досами някоя сергия. Едно пъргаво, младо момче от време на време излизаше от магазинчето и събираше празните бирени бутилки и ги нареждаше обратно по касите, демек стоката не трябва да се губи.

– Пешо-о, върви ли любовта бе!

Първоначално Капитана не осъзна, че тази реплика бе на сочена към него. Обърна се и видя засмяното лице на Киро, от вратата на кръчмето. Киро бе редовният му снабдител със стъклен амбалаж и Капитана не можеше да му се прави на обиден.

– Караме я някак! – отговори неопределено той и тръгна към него.

– Ще помогнеш ли да изхвърлим няколко бутилки в кофите? – Това бе явен намек за Капитана, че има подходяща стока и за него.

Той не се колеба дълго и бързо зареди единия полиетиленов плик. Не пропусна да му се усмихне и благодари. Някой, който добре го познава, би казал, че сега не е в настроение. Втренченият му врабчов поглед издаваше глад и раздразнение. Няколкодневната брада пък бе щръкнала напред, верен признак че бе готов за сприхав отговор или ругатня. Той заобиколи трите натоварени със стока леки автомобила и се озова до кофите за смет. В една от тях бе влязло дребно циганче и току извърляше навън я скъсана обувка, я стара дреха. Друго пък щателно препиваше изхвърленото и ако му харесаше го пхваше бързо в голям пластмасов чувал. Край него изпостаяло черно куче, чиито ребра ясно се брояха, следеше с гладен поглед движенията на циганчето. Опитът го бе научил да стои на прилична дистанция. То очевидно беше техен спътник, който ги придружаваше навсякъде в похожденията им. Сега търпеливо чакаше своя дял от плячката.

– Хайде чупката! – Капитана бе забелязал няколко изхвърлени бутилки в една стара скъсана пазарска чанта, небрежно захвърлена досами единия контейнер. Циганетата отстъпиха с неохота. Запътиха се, следвани от кучето, към друг обект където щяха да продължат необезпокоявани търсаческите си изследвания.

Напълнил и двата плика с празни бутилки, Капитана завърши успешно първия си за днес бизнес курс. А сега следваше логичното действие, предаване на стоката и после... Е, онова после се знаеше! Нататък, в посока на ж.п.линията, на триста метра, се намираше изкупвателния пункт. Тръгна към него. През тоя ден го чакаха още много курсове.

Трябва да се отбележи, че откакто дойде демокрацията, магазинчето за стъклен амбалаж стана много посещавано. Собственикът му никои не бе виждал. Стоката приемаше една млада учителка по физкултура, завършила ВИФ с отличен, с много спортни награди по скално катерене и планинско спасяване. Безработицата я бе хвърлила безапелационно в този търговски бранш, който тя търпеливо усвояваше и усъвършенствуваше. Спортната си форма продължаваше да поддържа като всеки ден идваше на работа със лъскавия, вносен, велосипед – полубегач. По някое време Капитана, за да запази прякора си Либовчията, бе започнал да я задява. Това обаче не бе последвано от никакви реакции от страна на учителката, нещо повече. В една красива утрин тя му стисна ръката така, че той едва не изрева от силната болка. Този „нежен“ отговор от нейна страна бе подходящо обяснение на чувствата и към него. Когато се изправеше пред нея, той свеждаше поглед и мънкаше неразбрано. С боязън вземаше стотинките от изкупения амбалаж. Тази жена, без много приказки, му бе взела страха.

– Кха, Кха... – изкашля се смутено той, влизайки в магазина.

– Тези ще ги вземеш ли?

– Тези вече ги изкупуваме по девет вместо по единайсет. А тези, по шест.

– Е, като теглим калема, колко излиза?

– Дотук осемдесет и четири стотинки!

– Добре е! До довечера ще мина още два пъти.

– Моля, заповядай!

Така беше завършил диалога между двамата. От този момент лошото настроение на Капитана започна да се изпарява. Някой го бе казал – „Има пари има живот“! Нещо му просветна. Една топла, мазна, баничка започна да се очертава в съзнанието му. Той преглътна мъчително. Протегна ръка, взе стотинките, сгъна пликите и ги пхна в джоба на

окъсаната си шуба. Излезе от изкупвателния пункт и се запъти отново към Стария пазар.

– Хей господинчо, я чакай да ти кажем две думи на тебе, бе българино!

Капитана се обърна и нещо го смъдна в сърцето. Три яки момчета, цигани го бяха заобиколили, кое от кое по-мургави и по-настръхнали. Зад тях цвърчаха, подскачаха и се смееха малките циганета които допреди малко бе изгонил от кофите за смет. Единият циганин извади отнякъде нож и работата започна да става дебела.

– Ако не сакаш да ти режем гръцмуля, давай парите!

Капитана пребледня. Коленете му затрепериха. С изпотена ръка той бръкна в джоба, извади стотинките и ги подаде на циганина. В следващия момент един юмрук се стовари някъде изотзад в ухото му. Друг го посрещна право в лицето. Малките циганета продължаваха да пишат от възторг. От носа му шурна кръв на широка лента.

– Па друг път да знаеш и да не закачаш циганчетата, че вече ножа ще играй!

Капитана се олюля. Ушите ми пицяха като локомотивни свирки. Шумът и глъчката откъм Стария пазар вече почти не стигаха до него. Последната надежда за мазна и топла баничка се изпари и отлетя там, някъде далече във времето и пространството.

– Е-е-хоп! Е-е-хоп! Це-е-ецке-е, мамка ти стара-а-а! – Тошко – Ехото биеше яростно дръгливта си кобила. Той вече едва се крепеше на каруцарската седалка. От време на време политаше, и когато на човек му се струваше, че вече пада от каруцата, сякаш отгоре се намесваше една милостива божия ръка и с последни усилия го задържаше.

Всички на Стария пазар разбраха, че беше изпил петата си бира.

КРАЙ

© 2002 Алекс Болдин

Източник: Авторът

Разпространява се при условията на лиценза „Криейтив Комънс – Признание –
Некомерсиално – Без производни“ версия 2.5 (CC-BY-NC-ND version 2.5)

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2949>]